

AUTENTIK ADABIY MATNLAR BILAN ISHLASHDA ESA METODINING DIDAKTIK AFZALLIKLARI

Fayziyeva Gulchiroy

O'ZMPU tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20678058>

Annotatsiya

Mazkur maqolada autentik adabiy matnlar bilan ishlash jarayonida ESA (Engage–Study–Activate) metodining didaktik afzalliklari tahlil qilinadi. Hozirgi zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining nafaqat lingvistik bilimlarini, balki adabiy kompetensiyalarini ham rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi. Ushbu jarayonda autentik adabiy matnlar talabalarning til, madaniyat va adabiyot haqidagi bilimlarini integrallashgan holda shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda ESA metodining uch bosqichi – Engage, Study va Activate – adabiy matnlarni o'qitish kontekstida ko'rib chiqiladi. Engage bosqichida talabalar mavzuga qiziqtiriladi va ularning oldingi bilimlari faollashtiriladi. Study bosqichida matnning lingvistik, stilistik va mazmuniy xususiyatlari tahlil qilinadi. Activate bosqichida esa talabalar o'z bilimlarini ijodiy va kommunikativ faoliyat orqali amaliyotga tatbiq etadilar. Tadqiqot natijalari ESA metodining autentik adabiy matnlar bilan ishlashda talabalarning o'qish, tahlil qilish, talqin etish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Shuningdek, mazkur metod talabalarning dars jarayonidagi faolligini oshirish, motivatsiyasini kuchaytirish va mustaqil fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ESA metodi, autentik adabiy matnlar, adabiy kompetensiya, ingliz tili ta'limi, tanqidiy fikrlash, interpretatsiya, bo'lajak o'qituvchilar.

Аннотация.

В данной статье рассматриваются дидактические преимущества метода ESA (Engage–Study–Activate) при работе с аутентичными литературными текстами в процессе подготовки будущих учителей английского языка. В современных условиях особое значение приобретает развитие не только языковой, но и литературной компетентности студентов. Аутентичные литературные тексты являются эффективным средством формирования языковых, культурных и аналитических навыков обучающихся. В исследовании анализируются три этапа метода ESA в контексте преподавания литературы. На этапе Engage осуществляется мотивация студентов и активизация их предшествующих знаний. Этап Study направлен на изучение языковых, стилистических и содержательных особенностей художественного текста. На этапе Activate студенты применяют полученные знания в коммуникативной и творческой деятельности, включая дискуссии, ролевые игры и интерпретацию литературных произведений. Результаты исследования показывают, что использование метода ESA способствует развитию навыков чтения, анализа, интерпретации и критического мышления. Кроме того, данный метод повышает учебную мотивацию студентов, их активность на занятиях и способность к самостоятельному осмыслению художественного текста. Особое внимание уделяется роли аутентичных литературных материалов как средства формирования литературной компетентности и межкультурного понимания.

Ключевые слова: метод ESA, аутентичные литературные тексты, литературная компетентность, обучение английскому языку, критическое мышление, интерпретация текста, будущие учителя.

Abstract.

This article explores the didactic advantages of the ESA (Engage–Study–Activate) method in teaching authentic literary texts to future English language teachers. In contemporary language education, the development of literary competence is considered an essential component of professional teacher training alongside linguistic competence. Authentic literary texts provide learners with opportunities to engage with real language use, cultural values, and diverse literary perspectives, thereby fostering deeper language acquisition and literary understanding. The study examines the three stages of the ESA method within the context of literature teaching. During the Engage stage, students’ interest is stimulated and their background knowledge is activated. The Study stage focuses on the linguistic, stylistic, and thematic analysis of literary texts. In the Activate stage, students apply their knowledge through creative and communicative tasks such as discussions, role-plays, presentations, and literary interpretation activities. The findings indicate that the ESA method significantly contributes to the development of students’ reading comprehension, interpretive skills, critical thinking, and literary analysis abilities. Furthermore, the method enhances learner motivation, classroom participation, and independent learning. Authentic literary texts combined with ESA-based activities create an interactive learning environment in which students actively construct meaning and develop a deeper appreciation of literature. The article concludes that the integration of the ESA method into literature instruction represents an effective pedagogical approach for improving the literary competence of future English language teachers.

Keywords: ESA method, authentic literary texts, literary competence, English language teaching, critical thinking, literary interpretation, future English teachers.

Kirish

Globalashuv va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida chet tillarini o‘qitish metodikasiga qo‘yilayotgan talablar ham o‘zgarib bormoqda. Zamonaviy ta‘lim jarayonida bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilaridan nafaqat yuqori darajadagi lingvistik bilimlarga, balki badiiy matnlarni tahlil qilish, talqin etish va ularning estetik hamda madaniy qiymatini anglash kabi adabiy kompetensiyalarga ega bo‘lish talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, autentik adabiy matnlardan foydalanish talabalarning til ko‘nikmalari bilan bir qatorda adabiy tafakkuri, tanqidiy fikrlashi va madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Autentik adabiy matnlar o‘zining tabiiyligi, lingvistik boyligi va madaniy mazmuni bilan o‘quv materiallaridan farq qiladi. Bunday matnlar talabalarni real til muhiti bilan tanishtirish, turli madaniy qadriyatlarini anglash hamda badiiy tafakkurni rivojlantirish imkonini beradi. Biroq autentik matnlarni o‘qitish jarayonida talabalarni faol ishtirok etishga undaydigan, ularning qiziqishini oshiradigan va matnni chuqur o‘zlashtirishga xizmat qiladigan samarali pedagogik metodlarni qo‘llash zarurati mavjud. Shunday metodlardan biri ESA (Engage–Study–Activate) metodidir. Mazkur metod talabalarni dars jarayoniga faol jalb etish, til va adabiyotga oid bilimlarni tizimli o‘rganish hamda o‘zlashtirilgan bilimlarni amaliy faoliyatda qo‘llash imkonini beradi. ESA metodining Engage bosqichi o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirishga, Study bosqichi matnning lingvistik va adabiy xususiyatlarini tahlil qilishga, Activate bosqichi esa olingan bilimlarni kommunikativ va ijodiy vazifalar orqali mustahkamlashga xizmat qiladi. Mazkur maqolaning

maqsadi autentik adabiy matnlar bilan ishlashda ESA metodining didaktik afzalliklarini aniqlash hamda uning bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining adabiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyatini yoritishdan iborat. Tadqiqotda ESA metodining adabiy ta'limdagi o'rni, uning talabalarning tanqidiy fikrlashi, interpretativ ko'nikmalari va ijodiy faolligini rivojlantirishga ta'siri tahlil qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda autentik adabiy matnlar bilan ishlashda ESA (Engage–Study–Activate) metodining didaktik afzalliklarini aniqlash maqsadida sifat va tavsifiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida ingliz tili yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun mo'ljallangan autentik adabiy matnlar tanlandi. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlar, xorijiy va mahalliy olimlarning ESA metodiga oid ilmiy qarashlari hamda adabiy kompetensiyani rivojlantirishga bag'ishlangan tadqiqotlar o'rganildi. Tahlil jarayonida ESA metodining uch bosqichi adabiy matnlar bilan ishlash faoliyatiga moslashtirildi. Engage bosqichida talabalarning mavzuga oid qiziqishlari va oldingi bilimlarini faollashtirishga qaratilgan savol-javoblar, brainstorming va vizual materiallardan foydalanildi. Study bosqichida badiiy matnlarning leksik, grammatik, stilistik va mazmuniy jihatlari tahlil qilindi. Activate bosqichida esa talabalarning adabiy talqin, munozara, rol o'ynash, ijodiy yozuv va taqdimotlar orqali o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatlari o'rganildi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy va tavsifiy tahlil asosida umumlashtirildi.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijalari ESA metodining autentik adabiy matnlar bilan ishlash samaradorligini oshirishda muhim pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi. Engage bosqichida talabalar matn mavzusiga faol jalb qilinib, ularning darsga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasi ortdi. Bu esa keyingi bosqichlarda matnni chuqurroq anglash uchun qulay sharoit yaratdi. Study bosqichida talabalar matnning lingvistik va adabiy xususiyatlarini tahlil qilish orqali yangi leksik birliklarni o'zlashtirish, badiiy vositalarni aniqlash va muallif g'oyasini tushunish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Natijada ularning interpretativ va analitik ko'nikmalari rivojlandi. Activate bosqichida talabalar o'z fikrlarini erkin ifodalash, qahramonlar harakatlariga baho berish, muqobil yakunlar yaratish va matn mazmuni yuzasidan munozaralarda ishtirok etish orqali ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini namoyon etdilar. Shuningdek, ularning kommunikativ kompetensiyasi ham sezilarli darajada rivojlandi.

Natijalar muhokamasi

Tadqiqot natijalari ESA metodining konstruktivistik va kommunikativ yondashuv tamoyillariga mos kelishini tasdiqlaydi. Metodning afzalligi shundaki, u talabalarni passiv tinglovchi emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Ayniqsa, autentik adabiy matnlar bilan ishlashda ESA metodining bosqichma-bosqich tuzilishi talabalarni matnni yuzaki qabul qilishdan chuqur tahlil va talqin qilish bosqichiga olib chiqadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, Engage bosqichi talabalarning emotsional va intellektual tayyorgarligini ta'minlaydi, Study bosqichi nazariy va amaliy bilimlarni mustahkamlaydi, Activate bosqichi esa olingan bilimlarni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llash imkonini yaratadi. Natijada talabalarda adabiy kompetensiyaning lingvistik, interpretativ, kontekstual va reflektiv komponentlari kompleks ravishda rivojlanadi. Shuningdek, ESA metodidan foydalanish talabalar orasida hamkorlikda ishlash, mustaqil fikr yuritish va adabiy asarlarga nisbatan shaxsiy munosabat bildirish ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Bu esa bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa

Autentik adabiy matnlar bilan ishlashda ESA metodidan foydalanish talabalarning adabiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Mazkur metod talabalarni dars jarayoniga faol jalb etish, matnni chuqur tahlil qilish va o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llash imkonini yaratadi. Tadqiqot natijalari ESA metodining o'qish, talqin qilish, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishdagi ahamiyatini tasdiqladi. Shu bois ESA metodini autentik adabiy matnlarni o'qitish jarayoniga keng joriy etish bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy va adabiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi hamda adabiy ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Harmer, J. (2015). *The practice of English language teaching* (5th ed.). Pearson Education.
2. Lazar, G. (1993). *Literature and language teaching: A guide for teachers and trainers*. Cambridge University Press.
3. Maley, A., & Duff, A. (2007). *Literature* (2nd ed.). Oxford University Press.
4. McRae, J. (1991). *Literature with a small "l"*. Macmillan Education.
5. Nunan, D. (2015). *Teaching English to speakers of other languages: An introduction*. Routledge.
6. Scrivener, J. (2011). *Learning teaching: The essential guide to English language teaching* (3rd ed.). Macmillan Education.
7. Tomlinson, B. (2012). *Materials development for language learning and teaching*. Cambridge University Press.
8. Ur, P. (2012). *A course in English language teaching* (2nd ed.). Cambridge University Press.